

De stille kastelen van ons dorp

In januari viel er een dunne witte deken over ons dorp waardoor alles ineens zoveel kalmer leek. Een paar dagen later was het de deken van stilte waar we mee werden ingestopt. Met de invoering van de avondklok werd het ineens doodstil op straat. Op avonden zonder wind kon je horen dat zelfs de snelweg stil was. Na 21.00 uur werd iedere beweging vanzelf een verstoring.

Op een van die eerste avonden wandelde ik met hond Plouf door die verlaten straten. Ik voelde me bijna schuldig dat ik buiten was. Het was zo onnatuurlijk stil en ook hondenbezitters kwam ik niet tegen. Het leek alsof iedereen het dorp verlaten had. Het was niet de eerste keer dat ik een avondklok meemaakte. Ik heb in landen als Angola, Liberia en Rwanda gewoond en in tijden van oorlog hadden we daar iedere dag spertijd. Maar ja, daar liep je het risico beschoten te worden als je na 19.00 uur buiten kwam. Dus je bleef wel binnen. Het deed me ook denken aan de autoloze zondagen uit de jaren '70. Omdat de Peugeot 404 van mijn ouders een Frans kenteken had en we op een zondag vanuit Nederland terug reden naar huis, naar Frankrijk, mochten wij als enigen wel de weg op. Vervolgens viel er weer een heel pak sneeuw neer op ons land. De stilte in de avond werd hierdoor nog betoverender, sprookjesachtig zelfs. Het was alsof het dankzij dat witte dek nooit meer donker zou worden. Mijn Valburgse stappen lieten steeds diepere sporen achter in die maagdelijke sneeuw, net als vroeger de bewoners van ons dorp sporen achterlieten op de karrenpaden. Ongemerkt was ik tijdens het lopen aan het nadenken over hoe het vroeger moet zijn geweest hier, in Valburg, zo'n driehonderd jaar geleden.

Was ons dorp toen wel een dorp? Er stond weliswaar al een kerk die honderd jaar eerder door de reformatie van katholieke handen over was gegaan in protestantse handen. Er stonden ook boerderijen waar veelal tabak werd verbouwd en het Hoogse Pad was er ook al. Misschien was het eerder een marke in die tijd, een collectief van boeren. Vlak boven de Waal was het hier zeker niet verkeerd. De grond was vruchtbaar en met een voor die tijd zeer innovatieve gierbrug kon je oversteken naar de ommuurde stad Nijmegen, een vesting die stamde uit de Romeinse tijd.

Op de late avond in de sneeuw en in de stilte verbeelde ik me tijdens het uitlaten van de hond dat ik het getrappel van paarden hoorde, dat ridders en edelen in die tijd naar hun kasteel gingen over de paden van ons dorp. Er zijn vast koetsen geweest die dames van stand van de ene plek naar de andere vervoerden. Er stonden in die tijd beslist ook veel meer bomen dan nu en de Grote Allee die nog steeds naar de Mellard leidt was toen niet omgeven door piepjonge populieren maar door eiken en iepen. De Mellard was driehonderd jaar geleden nog erg nieuw en beslist groot maar zeker minder prestigieus dan vandaag.

In de nachtelijke kou stond ik te kijken naar de besneeuwde voetbalvelden bij het Kasteel. De grote lampen waren uit en er werd niet gespeeld op de velden. Ik probeerde me voor te stellen wat er onder de velden lag. De naam het Kasteel is niet voor niets ontstaan want op deze plek stond in die tijd nog het jongste kasteel van Valburg. Het heette Huys to Valburch. De funderingen liggen nog altijd onder die velden en de woonwijk

naast de voetbalclub. Hoe het kasteel er precies uit zag weet niemand meer maar er waren grachten, hoge muren en een grote kasteelvijver. Er zijn geen afbeeldingen van en nog geen driehonderd jaar terug werd de vesting gesloopt. Misschien moest het herbouwd worden, misschien ook niet. Het is er in ieder geval nooit van gekomen. Starend naar die sneeuw vroeg ik mij in stilte af of de kastelheren en de bedienden van toen ook een soort van voetbal speelden.

Mijmerend dacht ik aan de adel van vroeger en aan de boeren en de armen die ook in Valburg woonden. Hoe hecht was die gemeenschap? Net zo fijn als nu? En werd er vanuit het kasteel gezorgd voor alle mensen die dat nodig hadden? En waarom waren er twee kastelen in het dorp? Twee ja. Want maar een klein stukje verderop, waar nu de Logtsestraat ligt, stond de Mussenberg. Het werd zeker zevenhonderd jaar geleden gebouwd, mogelijk nog langer geleden. Ook dit kasteel was omgeven door een gracht. Het had muren met kantelen, een ophaalbrug en een echte verdedigingstoren. Het is alles bij elkaar genoeg om menig hart sneller te doen kloppen. Van dit kasteel bestaan nog wel afbeeldingen maar helaas is het ruim tweehonderd jaar geleden gesloopt waarmee het dorp Valburg kasteelloos werd. Dat lot trof ook de grote stad Nijmegen waar de sterk verwaarloosde Valkhofburcht rond dezelfde tijd werd afgebroken. Het is een schrale troost.

Een andere troost is misschien dat het landhuis de Mellard er driehonderd jaar geleden al stond. Het statige pand was uitgebreid met een woontoren waardoor het bijna het predicaat kasteel zou kunnen verdienen. Het had nog niet de u-vorm die het tegenwoordig heeft en de kenmerkende dakruiter was er ook nog niet. Wanneer je het over een kasteel hebt in Valburg denkt men al gauw dat je de Mellard bedoelt. Maar er stonden ooit dus twee echte kastelen.

Driehonderd jaar geleden, in die achttiende eeuw, eindigde voor Valburg de tijd van kastelen en ridders. Niet ver van de Waal bood ons dorp ooit een veilig heenkomen in twee burchten. Dat alles is weg nu, verdwenen onder de grond. In de stilte echter, in de rust van de avondklok, hoef je eigenlijk enkel maar te luisteren naar jezelf en naar je eigen verbeelding als je door de verlaten straten loopt. Dan hoor je ze weer aankomen, ver achter je. Het zijn de ridders van het Valburg van toen die op weg zijn naar hun kastelen. Want geschiedenis vergaat niet.

Royan van Velse